

คู่มือ

การจัดกิจกรรมศิลปะจากวัสดุเหลือใช้ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ของ

นางพิชฎา รัตนวิจิตร

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนวัดหาดสูง

สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๒
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

คู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะจากวัสดุเหลือใช้

หลักการและเหตุผล

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะจากวัสดุเหลือใช้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นแนวทางการจัดประสบการณ์ที่สนองต่อพัฒนาการทางสติปัญญา ด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการเรียนรู้ ขั้นนำเสนอโน้ตชนขั้นพัฒนาด้วยกิจกรรมศิลปะ และขั้นสรุปสาระสำคัญที่เรียนรู้

จุดมุ่งหมาย

เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ 4 ด้าน ดังนี้

1. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) คือ ความคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้มีความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ความคิดริเริ่ม (Originality) คือ ลักษณะความคิดที่แปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา หรือความคิดง่าย ๆ ไม่ซ้ำกับใคร

3. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) คือ เป็นความคิดในเรื่องเดียวกันที่ไม่ซ้ำกัน ในด้านต่าง ๆ เช่น การเลือกใช้ถ้อยคำ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เป็นต้น

4. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คือ ประเภทหรือแบบของความคิดที่อาจนำเสนอเรื่องราวเดียวกันในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ตายตัว ความพยายามคิดได้หลายอย่างต่าง ๆ กัน เช่น ประโยชน์ของก้อนหินมีอะไรบ้าง หรือความคิดยืดหยุ่นด้านการดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์

เนื้อหา

เนื้อหาที่นำมาสร้างแผนการจัดประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมศิลปะจากวัสดุเหลือใช้ ระดับชั้นอนุบาล 3 ประยุกต์ใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมการวาดภาพระบายสี กิจกรรมการพิมพ์ภาพ กิจกรรมการปั้น กิจกรรมปะติดภาพ กิจกรรมการร้อย กิจกรรมการสาน และกิจกรรมการประดิษฐ์ เป็นกิจกรรมการสร้างสรรค์ผลงานจากวัสดุเหลือใช้ที่หาได้ง่าย ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก มีความหลากหลาย โดยเด็กปฐมวัยเป็นผู้เลือกและสร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยตนเอง

หลักการจัดกิจกรรม

1. ใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะจากวัสดุเหลือใช้ จำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ วันละ 50 นาที จัดในช่วงกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ตั้งแต่เวลา 9.40-10.30 น.

2. ขั้นตอนการใช้แผนการจัดประสบการณ์มีกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ หมายถึง การนำเข้าสู่กิจกรรม โดยมีสิ่งเร้ากระตุ้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระที่ต้องการให้เด็กนักเรียนเรียนรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ นิทาน ของจริง ของจำลอง ภาพ กิจกรรม เกม ละคร งานศิลปะ จูงใจให้เด็กคิดและติดตาม โดยใช้คำถามหรือสนทนา หรือการอภิปราย การสังเกต การค้นหา

2.2 ขั้นนำสู่มนต์ชัย หมายถึง การกระตุ้นให้เด็กสะท้อนคิดด้วยการโยงข้อความรู้ที่เด็กเคยเรียน มากับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เพื่อให้เด็กขยายความรู้ ความเข้าใจให้มากขึ้น ใช้คำถามให้เด็กตอบคำถามจากมนต์ชัย ของเด็กที่เกิดจากการเรียนรู้ของเด็กเอง

2.3 ขั้นพัฒนาด้วยกิจกรรมศิลปะ หมายถึง การมอบหมายให้เด็กถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ หรือ สาระที่เรียนรู้ด้วยการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ตามรูปแบบศิลปะที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.4 ขั้นสรุปสาระสำคัญที่เรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอนการสรุปความรู้ อาจใช้การถามให้เด็กได้ ทบทวนความรู้ความเข้าใจสาระที่เรียนจากงานศิลปะที่ทำโดยครูกับเด็ก สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

3. ให้เด็กมีอิสระในการปฏิบัติจากวัสดุอุปกรณ์ที่จัดเตรียมไว้ให้ เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยครูผู้สอน มีบทบาทในการคอยช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิด และแสดงความชื่นชมในผลงานที่เด็กสร้างขึ้น

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินผลจากผลงานเด็ก

บทบาทครู

1. ศึกษาแผนการจัดกิจกรรมศิลปะจากวัสดุเหลือใช้ เพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้
2. จัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ให้มีความเพียงพอต่อจำนวนเด็กและพร้อมใช้งาน
3. แนะนำสื่ออุปกรณ์และขั้นตอนของกิจกรรมการสอนศิลปะเข้าไปในตัวกิจกรรมโดยถือว่าเป็นส่วน สร้างการเรียนรู้ที่สำคัญ
4. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ คำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระและมีความสุข
5. เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมและใช้ประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียน
6. จัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามลำดับขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่
ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้
ขั้นที่ 2 ขั้นนำสู่มนต์ชัย
ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาด้วยกิจกรรมศิลปะ
ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปสาระสำคัญที่เรียนรู้
7. สังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรม และบันทึกคำพูดของเด็กทุกครั้ง

บทบาทของนักเรียน

1. สนทนา แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ รายละเอียดต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเรื่องที่จะทำ กิจกรรมศิลปะ
2. ปฏิบัติกิจกรรมศิลปะจากวัสดุเหลือใช้
3. บอกเล่าเกี่ยวกับผลงานของตนเอง
4. หลังจบกิจกรรมช่วยกันจัดเก็บสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าที่ให้เรียบร้อย

-ตัวอย่าง-

แผนการจัดประสบการณ์ กิจกรรมศิลปะจากวัสดุเหลือใช้

แผนการสอนที่ 1 นักปั้นहरषา

หน่วยการเรียนรู้ ของเล่นของใช้

สาระการเรียนรู้ : สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก

ระดับชั้น อนุบาลปีที่ 3

เวลา 50 นาที

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สาระสำคัญ

การปั้นดินเยื่อกระดาษเป็นกล่องใส่ดินสอ ช่วยในเรื่องของมิติสัมพันธ์ ทำให้เด็กสามารถมองภาพที่เป็น 3 มิติ ได้ดีขึ้น เป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และเสริมสร้างจินตนาการให้แก่เด็ก ซึ่งดินเยื่อกระดาษเป็นดินปั้นที่มีส่วนผสมของกระดาษ น้ำหนักเบา เป็นวัสดุที่หาง่าย ไม่เป็นอันตราย ไม่มีสารพิษเจือปน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้เด็กสามารถปั้นตามจินตนาการและมีความคิดสร้างสรรค์ได้
2. เพื่อเรียนรู้วิธีการปั้นดินเยื่อกระดาษเป็นกล่องใส่ดินสอ

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรรู้ : การปั้นดินเยื่อกระดาษเป็นกล่องใส่ดินสอ

ประสบการณ์สำคัญ

1. การปั้น
2. การใช้วัสดุและสิ่งของเครื่องใช้อย่างคุ้มค่า
3. การทำงานศิลปะที่นำวัสดุหรือสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้แล้วมาใช้ซ้ำ
4. การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านศิลปะ
5. การออกแบบชิ้นงานโดยใช้รูปร่าง รูปทรง จากวัสดุที่หลากหลาย

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอน	กิจกรรมศิลปะจากวัสดุเหลือใช้
ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้	1. ครูนำภาพกิจกรรมการปั้นจากวัสดุต่าง ๆ มาให้นักเรียนดู ซึ่งครูอธิบายถึงวัสดุที่ใช้ปั้นนั้นมีหลากหลายชนิด เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งโดว์ ไข่เลื่อย ทราย เป็นต้น 2. ครูถามคำถาม โดยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองให้เพื่อนฟัง - เด็กๆ เคยเห็นงานปั้นที่ไหน และมีรูปร่างลักษณะอย่างไร - เด็ก ๆ เคยปั้นด้วยวัสดุใดบ้าง และปั้นเป็นอะไร

ขั้นตอน	กิจกรรมศิลปะจากวัสดุเหลือใช้
ขั้นที่ 2 ขั้นนำสู่มนทัศน์	1. ครูให้นักเรียนสังเกตเยื่อกระดาษที่จัดเตรียมไว้ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นความคิด - เด็ก ๆ คิดว่า สิ่งนี้คืออะไร - ลักษณะของสิ่ง ๆ นี้ เป็นอย่างไร - เด็ก ๆ คิดว่าสิ่งนี้สามารถใช้ทำอะไรได้บ้าง 2. ครูให้นักเรียนได้สัมผัสเยื่อกระดาษ ว่ามีลักษณะอย่างไร 3. ครูอธิบายขั้นตอนการทำดินเยื่อกระดาษ และสาธิตขั้นตอนการผสมกาวและสี 4. นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากการนำดินเยื่อกระดาษมาปั้นเป็นอะไรก็ได้ที่มีความสัมพันธ์กับหน่วย ของเล่นของใช้
ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาด้วยกิจกรรมศิลปะ	1. ครูนำสื่อที่ทำกิจกรรมวันนี้ คือ การปั้นดินเยื่อกระดาษเป็นกล่องใส่ดินสอ โดยทำโครงสร้างด้วยวัสดุใช้แล้ว เช่น ขวดน้ำพลาสติก ขวดแชมพูที่หมดแล้ว นำมาตัดแต่งตามความพอใจ แล้วใช้ดินเยื่อกระดาษมาปั้นทับให้ได้รูปทรงที่ต้องการ โดยครูสาธิตอธิบายขั้นตอนการทำงานเสร็จ ครูจึงให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมของตน ดังนี้ 1.1 นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 4 คน ครูแบ่งอุปกรณ์ให้แต่ละกลุ่ม 1.2 นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมของตน 1.3 ครูสังเกตและให้คำแนะนำ 1.4 เมื่อเสร็จกิจกรรมนักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์ ทำความสะอาดบริเวณที่ทำกิจกรรม และนำผลงานส่งครู 2. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลงานตนเองออกมาแสดงความคิด โดยอธิบายถึงผลงานของตนเองให้เพื่อนฟัง 3. ครูสนทนาซักถามปัญหาในการทำกิจกรรมและวิธีการแก้ไข
ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปสาระสำคัญที่เรียนรู้	1. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติกิจกรรม การปั้นดินเยื่อกระดาษ ในวันนี้ 2. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป เรื่อง การปั้นดินเยื่อกระดาษ เป็นกล่องใส่ดินสอ มีประโยชน์อย่างไร - ช่วยในเรื่องของมิติสัมพันธ์ ทำให้เด็กมองภาพที่เป็น 3 มิติ ได้ดีขึ้น - ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และเสริมสร้างจินตนาการให้แก่เด็ก - เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง - เป็นการใช้วัสดุและสิ่งของเครื่องใช้อย่างคุ้มค่า

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. ดินเยื่อกระดาษ
2. ขวดน้ำพลาสติก
3. ภาชนะใส่ของ
4. บัตรภาพกิจกรรมการปั้นจากวัสดุต่าง ๆ

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นและตอบคำถาม
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
3. สังเกตจากผลงานและการนำเสนอ
4. สังเกตพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์

เกณฑ์การประเมิน (Rubric) การสังเกตพฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรม สร้างสรรค์	เกณฑ์การให้คะแนน		
	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. ด้านความคิด ละเอียดลออ	ผลงานมีรายละเอียด เด่นชัดครบถ้วน มีความประณีตเรียบร้อย	ผลงานมีความประณีต เรียบร้อย แต่บางส่วนขาด รายละเอียด	ผลงานเลอะเทอะ ขาดรายละเอียด ไม่เรียบร้อย
2. ด้านความคิด ริเริ่ม	ผลงานมีความเหมาะสม แปลกใหม่ น่าสนใจ เด่นชัด ไม่ลอกเลียน แบบใคร	ผลงานมีความสมบูรณ์ แต่ไม่ค่อยแปลกใหม่	ผลงานขาดความสมบูรณ์ ไม่แปลกใหม่
3. ด้านความคิด คล่องแคล่ว	ปฏิบัติกิจกรรมได้ คล่องแคล่ว ไม่ลังเล ไม่ชักถามขณะปฏิบัติ กิจกรรม	ปฏิบัติกิจกรรมได้ คล่องแคล่ว แต่บางครั้ง ลังเลหยุดชักถามขณะ ปฏิบัติกิจกรรม	ปฏิบัติกิจกรรมได้ช้า หยุดครุ่นคิด ช้าเลื่องมองดูเพื่อน ขณะปฏิบัติกิจกรรม
4. ด้านความคิด ยืดหยุ่น	ผลงานมีความประณีต สะอาด เรียบร้อย มีการดัดแปลงรายละเอียด ที่เด่นชัด	ผลงานมีความประณีต เรียบร้อย แต่บางส่วนขาด การดัดแปลงรายละเอียด	ผลงานไม่เรียบร้อย ขาดการดัดแปลง รายละเอียด

เกณฑ์การตัดสิน / ระดับคุณภาพ

- คะแนน 9 - 12 หมายถึง ดี
- คะแนน 5 - 8 หมายถึง พอใช้
- คะแนน 1 - 4 หมายถึง ปรับปรุง

แบบสังเกตพฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
หน่วยการเรียนรู้..... กิจกรรม.....

เลขที่	ชื่อ-สกุล	พฤติกรรมสร้างสรรค์												รวม	ระดับ คุณภาพ
		ด้าน ความคิด ละเอียดลออ			ด้าน ความคิด ริเริ่ม			ด้าน ความคิด คล่องแคล่ว			ด้าน ความคิด ยืดหยุ่น				
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1		
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															

บันทึกหลังสอน

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางพิชญา รัตนวิจิตร

ครูโรงเรียนวัดหาดสูง

ความคิดเห็นของผู้บริหาร

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางจินตนา โกละกะ

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหาดสูง

ภาคผนวก

วิธีการทำดินเยื่อกระดาษ

- 1 นำกระดาษ (กระดาษสมุด/กระดาษขาว/หนังสือพิมพ์ มาฉีกแช่น้ำให้ยุ่ย (แช่น้ำไว้ 1 คืน

- 2 บีบน้ำออกจากเยื่อกระดาษ นำไปผสมกับกาวลาเทกซ์ อัตราส่วน 1:1/4 คลุกให้เข้ากันแล้วนวดจนเป็นเนื้อเดียวกัน (ถ้าเนื้อกระดาษร่วนให้เติมกาวลาเทกซ์เพิ่ม แล้วนวดให้เนียน

- 3) กรณีเป็นกระดาษสีขาว หรือกระดาษสมุดสามารถแบ่งเป็นส่วน ๆ เพื่อผสมกับสีผสมอาหารหลายๆ สี แล้วนวดให้เนียนเสมอกัน

- 4) ปั้นเป็นก้อนกลม ใส่ภาชนะที่ปิดสนิท ไม่ให้อากาศเข้าได้

บัตรภาพกิจกรรมการปั้นจากวัสดุต่าง ๆ

การปั้นดินเหนียว

การปั้นดินน้ำมัน

การปั้นแป้งโดว์

การปั้นซีล้อย

การปั้นทราย

ภาพกิจกรรมการปั้นดินเยื่อกระดาษ

คู่มือ

การจัดกิจกรรมศิลปะจากวัสดุเหลือใช้
ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย